

95. ▶ LOTZ KÁROLY (1833-1904)

Odaliszk (Bajadere), 1880-as évek

Olaj, vászon, 159x90,5 cm
Jelezve jobbra lent: f. Lotz. K.

Kezdő ár: 6 500 000 Ft / 21 311 EUR
Becsérték: 8 000 000 – 12 000 000 Ft
Estimated value: 26 230 – 39 344 EUR

AUKCIONÁLVA:

▶ Szent-György Céh, 1914. XXIII. árverés, 2658. tétel

REPRODUKÁLVA:

▶ A Gyűjtő, 1915. június, 147. oldal

AZ ODALISZK

A 19. század festészetének egyik új szereplője az odaliszk. A török eredetű kifejezés jelentése „szobalány”, precízebben a háremhölgyek, vagy az úrnő szolgája. Közismertebb formában pedig maga is háremhölgy. Ahogy elmúlt az európai török háborúk veszélye, s ahogy szorult vissza az oszmán birodalom európai területeiről, úgy vált egyre inkább divattá a Kelet világa, kultúrája, viseletei, vagyis maga az orientalizmus. Keletről való ismereteiket nemcsak a gyarmatosítás tapasztalatai, vagy Napóleon szentföldi háborúi táplálták, hanem a felfedezők, utazók beszámolóit, s természetesen a Kelet kultúrájának Európában maradt emlékei is. A Kelet iránti érdeklődés egyik sajátos oldalát a Keleti nő újfajta nőideáljának a megjelenése formálta meg. A keleti nő az európai sztereotípiák szerint titokzatos, sejtelmes, érzéki, odaadó, sőt hajlamos alávetni magát a férfi akaratának, ugyanakkor kevésbé prűd, mint európai nőtársai, s a szerelem technikái terén is sokkal képzetebb. Természetes, hogy az európai festészetben megjelenő számtalan odaliszk-ábrázolás mögött nemcsak az orientalizmus divattja húzódik meg, hanem azon túl egy érzékibb, a klasszikus formulákon túlmutató aktábrázolás igénye is.

1. Dominique Ingres: Nagy Odaliszk, 1814
Louvre, Párizs

2. Henri Matisse: Odaliszk magnóliával, 1913
magántulajdon

LOTZ KÁROLY

Lotz az 1850-es években elsősorban magyar életképeivel, magyar tájakat ábrázoló kompozícióival vált ismertté. Művei nagyon hamar múzeumi tulajdonba kerültek és reprodukciók, műlapok révén lényegében országosan ismertté váltak. Lotz az 1860-as évek elejétől kezdve egyre inkább a freskófestészet műfajában vált nélkülözhetetlenné. A monumentális freskók szereplői pedig többnyire allegorikus figurák, s leginkább aktok. Lotz festészetében a nagy freskók megalkotásával egy időben egyre nagyobb szerepet kapnak az aktok, életművének utolsó másfél évtizedében pedig a portrék – elsősorban női portrék – mellett a különféle aktkompozíciók játszószék a meghatározó szerepet. Nem véletlen, hogy az akkor már nagy tekintélynek örvendő, festészeti mesteriskolát is vezető Lotz Károlynak az állam egy kifejezett aktképre ad megbízást. Az 1900-ban elkészült, s egyből múzeumi tulajdonba került *Fürdő után* Lotz aktfestészetének az egyik legismertebb, legreprezentatívabb darabja.

Hasonlóan nagyméretű, reprezentatív aktkompozíció viszonylag kevés készült, s ezek sorába illeszkedik a műfaj egyik legkorábbra datálható darabja, a most bemutatott *Odaliszk* is.

3. Henri Tanoux: Odaliszk, 1913
magántulajdon

„HÁREM SARKÁBAN...”

Ismereteink szerint Lotz két nagy odaliszk-kompozíciót festett. Az egyik egy a nézőnek háttal fekvő aktkép az 1890-es évekből, a másik pedig ez a mű. Lotz első monográfiája, Ybl Ervin érzékletes szavakkal írja le mindkét művet, az ő magyarázata alapján a jelen alkotás teljesen egyértelműen azonosítható: „[...] álló aktot ritkábban festett; a női test természetének jobban megfelel az önfeledt heverészás, mint az aktivitást kifejező álló helyzet. Mégis festett egy álló Odaliszkot a 80-as években, az *Álom* című képpel körülbelül egy időben (*Hatvany Ferenc* báró tulajdona). Bár keleties tárgya miatt romantikus hatású a festmény, széles festői stílusa elárulja, hogy már akkor készült, midőn Lotz megtalálta egyéniségét. *Hárem sarkában* ágyéig leeresztett ruhában áll előttünk az odaliszk, karját dús, fekete hajjal koronázott feje mögé fonja, lábát ing és vörös bársonyköpeny takarja, mellette gyöngyházzal berakott, sokszögű, kerek asztalka. A tompafényű, megtört színű környezetből csak a test sárgája világít ki.”

A kép modellje ezúttal nem a jól ismert modell, Lotz fogadott leánya, Kornélia, aki 1891-ben, 16 éves korában vette föl hivatalosan is a Lotz nevet, s ő majd csak az 1890-es évektől kezdődő kompozícióknak lesz egyre gyakoribb szereplője.

Bellák Gábor

